

Лілія ЗУБКО

БОГДАН СОЙКА — ТВОРЧИЙ ШЛЯХ МИТЦЯ

*«...Мистецтво — це не зображення
гарних речей, а гарне зображення речей...»*

Б. Сойка

У статті аналізується вияв творчої манери львівського художника Богдана Сойки у контексті львівської школи, як живописця, рисувальника, графіка. Середовище та оточення художника вплинули на мистецькі пріоритети, витворили самобутню естетику графічних та живописних творів, поклали основи високого професіоналізму в сучасній образотворчості.

Ключові слова: художник, графіка, рисунок, портрет, пейзаж, живописні твори.

© Л. ЗУБКО, 2011

Відсутність комплексного дослідження розвитку мистецтва Львова у 1990-ті рр. актуалізує аналіз мистецького процесу, що має місце в контексті українського сучасного мистецтва загалом. Сучасне мистецтво дедалі більше дивує пошуком нових форм, процесом трансформації та новітніми засобами вираження. Проте мистецтво без свого академічного прояву не мислиме, навіть сьогодні. Без академічного рисунку не обійтись в творчому процесі будь-якого митця, оскільки це першооснова, що залишається ключовим засобом вираження. Ряд художників дотримуються саме таких традиційних засад і методів зображення. До них належить і Богдан Сойка — митець різнобічних вподобань і таланту. Він звертається до живопису, графіки, монументального мистецтва, скульптури.

Джерелом його творчості є природа, люди — це постійний пошук прекрасного. Художник безпосередньо фіксує усе — захоплений враженням від побаченого. У традиційному форматі та способі спілкування з навколишнім світом виокремлює власне чуттєво-емоційне враження. Щоб зрозуміти систему художнього мислення Б. Сойки, слід окреслити середовище та зазначити чинники, які формували його як майбутнього митця.

Богдан-Борис Сойка народився 27 жовтня 1938 р. у м. Янів (тепер смт. Івано-Франкове) Яворівського р-ну Львівської обл. Він художник монументального та декоративного мистецтва, член Національної спілки художників України. У 1955—1958 рр. навчався у Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва на факультеті монументально-декоративного живопису. У 1964—1998 рр. Богдан Петрович працював у монументальному цеху Львівського художньо-виробничого комбінату Художнього фонду СРСР. 1968 р. брав участь у республіканській виставці та виставці до 100-річчя Лесі Українки, на якій представив свою роботу «На полі крові». Народну символіку також використовував в образній структурі ескібрису [1, с. 82]. В 1990 р. Богдана Сойку нагороджено медаллю «Ветеран праці» Львівською обласною радою народних депутатів.

Роки творчої праці митця — це шлях до самого себе, шлях пізнання. Багато на цьому шляху залежало від таланту, середовища та оточення художника, що допомогло йому визначити мистецькі пріоритети. Система художніх цінностей Богдана Петровича як творчої особистості формувалася під

впливом багатьох факторів і вражень. Важливими свого часу для нього були вчителі з фаху Довбошинський Д.Д., Манастирський В.А., Сельський Р.Ю., Звіринський К.Й. Входячи у групу студентів Карла Звіринського, разом із З. Флінтою, А. Бокотем, О. Міньком, Л. Медвідем, Р. Петруком, І. Марчуком, названою «підпільною академією» чи «духовною школою» Звіринського, був вихованим як людина, свідомість якої залишається художником, наперекір усьому [6]. Основним постулатом К. Звіринський навчав, що «образотворче мистецтво є десь посередині між літературою і музикою. Існує певний напрям в образотворчому мистецтві, який керується описовістю і таким чином наближається до літератури... Інший напрям — ближче до музики. Маляр користується плямою, лінією і за допомогою їх komponує площину. Бо в основі кожного реалістичного образу — чи то буде Рембрандт, чи Веласкес, чи інший реаліст — отже, в основі таких картин лежить абстрактна пляма, абстрактна лінія, і ті плями і відношення тональні, кольорові — вписуються у реалістичні фігури. Так є у великому мистецтві завжди» [6]. За такою програмою і працює Богдан Петрович, долучаючи згодом власні філософські пошуки, постулати, заглиблюючись у трансценденталізм.

З 1998 р. Богдан Петрович розпочав педагогічну діяльність у Художньо-професійному училищі як викладач рисунку та живопису. Він — людина, яка вміє націлити людину на творення і на усвідомлення важливості життя: «...Богдан Петрович є вчитель світогляду... дає людині ідеал, що є найважливіше...» [2]. Художник завжди знаходить спільну мову з різними людьми, будь-якого віку чи характеру, випромінюючи любов'язність до кожного.

Твори Богдана Сойки експонувались на численних виставках, зокрема, до 60-річчя художника Б. Сойки і С. Шабатури, що відбувалась у Львівському Національному Музеї у 1998 р., на міжнародній виставці «Карло Звіринський і його «духовна» школа», яка була відкрита 12 жовтня 1999 р. в Палаці Мистецтв у Львові, на виставці «Львівського портрету» у Палаці Мистецтв 2000 р., «Мистецтво 60-десятників» у Музеї етнографії та художнього промислу у м. Львові у 2001 році. На день уродин художника 2003 р. була відкрита персональна виставка у художньому училищі № 14 в м. Івано-Франківську.

Вагомими є роботи Богдана Петровича як художника-монументаліста на архітектурних об'єктах України. Основні монументальні твори — це «Лісова пісня», що представляє два панно, виконані у техніці різьби по дереву (1975 р.) для будинку культури «Меліоратор», що у м. Дубляни Львівської обл. Для оздоблення Санаторію «Пролісок» у м. Моршин Львівської обл., виконано три монументальні фрагменти у техніці мозаїки на тему «Весна». Площина, рельєф відіграють значну роль у розбудові мозаїчної концепції. У цій же техніці

мозаїки виконані панно «Інформаційний простір» для агенства «Союздрук», що у м. Львові. «Відпочинок» (п'ять фрагментів) чотирьох колірною сграфіто та два панно, виконано 1987 р. для вестибулю гуртожитку ВО «Електрон». У техніці олійного воскового живопису (енкастики) виконано монументально-декоративний розпис актового залу Львівського хіміко-фармацевтичного заводу «Праця і відпочинок» у 1983 році.

Про свого учня професор В.А. Овсійчук згадує: «...У Богдані Петровичу є надзвичайна внутрішня організація... В нього величезне почуття справедливості і порядності. Він не може зрадити своїм переконанням. Він людина релігійна, і, головне, що в мистецтві... принципова. Тому-то він як студент професійно надзвичайно гарно вчився, в нього чудовий рисунок, композиція, і що найбільше — дуже обережний, но елегантний і дивовижно організований колорит його речей. Художник ніколи не вдавався до якихось формальних, далеких від життя речей. Він надзвичайно щиро пізнає нове для себе...» [2].

Богдана Сойку приваблює натура — людина, портрет, природа, натюрморт, пейзаж. Для живописця розкрити свій творчий задум засобами живописної мови, кольорово-тональними співвідношеннями означає втілити на полотні свої враження від світу, природи, сприйнятої не лише візуально, а й емоційно, чуттєво. Митець не просто фіксує навколишню природу у її предметній реальності, він прагне осягнути її музику, поезію, її мінливий образ. Обравши пейзаж провідним жанром, всю увагу митець зосереджує на колористиці, беручи до уваги поняття гармонії. У пошуках кольорових рішень художник дотримується певних ситуативних зіставлень, віддаючи перевагу певним тональним розмаїттям. Краєвид є тим жанром, в якому відображаються індивідуальні переживання митця, середовище, в якому він перебуває, з особливостями ландшафту.

В основі творів — уважне спостереження за природою речей. Перші враження від спілкування з природою він прагне безпосередньо зобразити, відтворюючи образ у всій його життєвій повноті. Краєвиди полонять живою, поетичною красою. Природа у творах художника викликає асоціації, наводить на спогади, роздуми про життя. Пейзажі набувають гармонійного звучання, яке відповідає почуттям серця. Та найбільше вражають портрети художника, що

характеризуються точністю у передачі характеру та емоцій. Портрети, створені Богданом Сойкою, який володіє талантом вловлювати внутрішній стан портретованого, впливати на його настрій, випромінює здорову силу. У портретах виражені не тільки зовнішні дані, а духовна сутність людини, яка дана згори і не завжди простежується в повсякденному житті. Такий портрет несе добру енергетику, наповнює простір справжнім життям, пробуджує бажання бути красивішим і добрішим.

Основою образотворчого мистецтва є уява. Вона розкривається в процесі вивчення предмета, людини, явища. Навколишній світ, люди, природа — сповнені гармонії у творах Богдана Петровича. Образний лад організований виважено, без надмірних кольорових ефектів. Усе підпорядковане ритмічному ладу чітких ліній.

Більшість портретованих — люди творчих професій, духовно близьких художнику. Портрет — це і відтворення характерних рис зовнішності, і пізнання людини, її духовного світу, який художник прагне розкрити емоційно стримано та психологічно достовірно, несуть у собі настрій і характер людини. Здебільшого це камерні твори, розраховані на споглядання. Увага художника завжди сконцентрована як на обличчі портретованого — головному духовному центрі, так і на руках (особливо любить зображати), виразна пластика яких композиційно та змістовно доповнює образно-психологічну характеристику твору. Жести рук вносять у психологічну характеристику твору додаткові риси, розкривають неповторність образу, душевний стан портретованого.

Богдан Сойка — фотохудожник. Усі свої фото, слайди, постановочні композиції робить ретельно, підбираючи освітлення, з великою кількістю проб. Часто ці фото стають джерелом для певних композицій, що випромінюють світло, рух, життя.

Хоч Богдан Петрович, в основному, портретист та живописець, графіка посідає важливе місце у його творчості. В його доробку — прикладна графіка, ескібриси, численні рисунки. Це, зокрема, чоловічі, жіночі портрети, фігури, виконані надзвичайно точно і майстерно, з урахуванням індивідуальності кожного портретованого. У жанрі портрета домінують зображення близьких людей художника. Чимала кількість рисунків свідчить про особливу потребу митця у вправах вдосконалення майстерності. Для художника —

це вияв щоденного спостереження, що забезпечує «регуляцію» додаткових творчих імпульсів. Більшість рисунків мають «внутрішній» характер, відчувається слід технічного експерименту. У рисунках відчувається тепло передачі психологічно-емоційних особливостей характеру портретованих. Рисунки виконані настільки вправно, що немає нічого зайвого, глядач зосереджується лише на характері портретованих. Виразальними засобами рисунків є лінія і світлотінь. У кожному з рисунків автор намагається віднайти ключ до розкриття образу людини. Велику увагу автор надає людській персоні. Богдан Петрович захоплено працює в техніці олівцевого рисунка, виконуючи роботи на папері і картоні.

Мистецький доробок митця на тему людини обіймає портрет, де емоційне зображення суттєво стосовно предмета захоплення. У зображенні людської фігури художник тяжіє до раціональної побудови рисунка з яскравою виразністю пластичної форми. Модель зведена до відтворення фігури, погруддя або голови портретованого. У портретах прочитується опоетизований образ людини, романтичний, одухотворений. У передачі людської фігури чи природних форм прагне проникнути у внутрішню суть суб'єкта, як для прикладу — портрет Соломії Крушельницької у Львівському меморіальному музеї С. Крушельницької (виконаний у 1991 р.).

Жіночі портрети відзначаються реалістичністю подачі, психологічною виразністю, спрямовані на передачу характеру зображуваних. Автор особливо наголошує на психологічних рисах у портреті, і завдяки активному рисунку з чіткими тінями створює враження, що динамічний силует, виразні, легкі обриси — свіжі, безпосередні, несуть сліди миттєвих вражень, миттєвих рефлексів. Художник знаходить у потаємних сховках жіночої душі багато нового, несподіваного, він відчуває ту їх найсумнішу, найбеззахиснішу сторону, яка читається в очах, немов біль. Очі виражають цілу гаму почуттів, серед них самозаглибленість, добро, мрійливість, легка задума.

Природа виступає джерелом постійних інспірацій художника. Цікава серія рисунків присвячена природі рідного Янова, де зображено мальовниче озеро у різні пори року. Важливу роль у цих рисунках відіграє подача світла. Кольори — теплі, ідеально згармонійовані. Відчувається, як предмети цього зовнішнього світу трансформуються через

думки і почуття автора до рідного, знайомого з дитинства. Реальність, що наділяється естетичним змістом, виливається на полотно внаслідок імпульсу, висловлюється за допомогою кольору. Уважне ставлення до природи побудоване на емоційності та образності художнього мислення. У своїх пейзажах художник вдало поєднує стилізовані вирішення з прийомами пленерного живопису, а площинність зображення — з тривимірністю простору. Зображуючи реальні краєвиди, художник балансує на грані нижніх тональних переходів, об'єднуючи їх загальним тоном. Світло розсіяне, надаючи полотнам м'якості і легкості. Час у творах теж не відчувається, — це мить, передана з абсолютною реальністю зображення. Велику увагу Богдан Сойка надає композиційній побудові твору. Художник обов'язково дотримується певного принципу композиції, чи то лінійної, чи колористичної або світлотіньової. Враховуючи емоційний вплив композиційних засобів вираження, створює враження простору та спокою завдяки горизонтальним лініям, а діагональними прив'язує передній і другий план простору.

Отже, творчість Богдана Сойки — це великий набутий досвід, який митець щедро дарує своїм учням. У своїх творах художник звертається не лише до певних аспектів свого мистецького методу інтуїтивно, а й розкриває стилістичну манеру в межах сформованої під впливом львівської академічної школи. У традиційному форматі та способі спілкування з навколишнім світом виокремлює власне чуттєво-емоційне враження. Це постійні пошуки прекрасного. Цей творчий метод складає його життя.

1. Авраменко О. Трансформація моделі функціонування образотворчого мистецтва в Україні II половини XX століття / О. Авраменко // Студії мистецтвознавчі. — 2003. — № 3. — К. : Видавництво ІМФЕ 2003. — С. 93—99.

2. Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства / Р. Арнхейм ; пер. с англ. — М. : Прометей, 1994. — 352 с.
3. Голубець О. Між свободою і тоталітаризмом. Мистецьке середовище Львова другої половини XX століття / О. Голубець. — Львів : Академічний експрес, 2001. — 175 с.
4. Петрова О. Мистецтвознавчі рефлексії. Історія, теорія та критика образотворчого мистецтва 70-х років XX століття — початку XXI століття. Збірка статей / О. Петрова. — К. : КМ «Академія», 2004. — 400 с.
5. Яців Р.М. Львівська графіка: 1945—1990. Традиції та новаторство / Р.М. Яців // АН України. — К. : Наукова думка, 1992. — 117 с.
6. <http://www.salomeamuseum.lviv.ua/info>
7. http://mpj.lviv.ua/mikroskop_pana_Jurka
8. <http://www.museum-ukraine.org.ua/>
9. http://dt.ua/CULTURE/znayomstvo_z_velichchu-27215.html

Lilia Zubko

BOHDAN SOJKA AND THE WAY OF ARTIST'S CREATIVE GROWTH

In the article have been analyzed some manifestations of creative manner by Lviv artist Bohdan Sojka as a painter, draftsman, graphical designer in the context of local art school. The artist's environments and his social milieu have greatly influenced his creative priorities, produced author's own distinctive aesthetics of graphic artistry and pictorial works, laid the foundation of professionalism in contemporary fine arts.

Keywords: Painter, graphic, picture, portrait, landscape painting.

Лилия Зубко

БОГДАН СОЙКА — ТВОРЧЕСКИЙ ПУТЬ ХУДОЖНИКА

В статье анализируется проявление творческой манеры львовского художника Богдана Сойки в контексте львовской школы, как живописца, рисовальщика, графика. Средства и окружение художника повлияли на художественные приоритеты, создали самобытную эстетику графических и живописных произведений, положивших основы высокого профессионализма в современной изобразительности.

Ключевые слова: художник, графика, рисунок, портрет, пейзаж, живописные произведения.